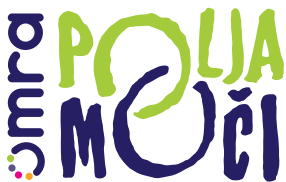

MIGRANTSKI DELAVCI V KMETIJSTVU:

kako ustvarjati varno in
zdravo delovno okolje

MIGRANTSKI DELAVCI V KMETIJSTVU: KAKO USTVARJATI VARNO IN ZDRAVO DELOVNO OKOLJE

Kaj boste našli v tej brošuri

- Kdo so migrantski delavci,
- zakaj so bolj ranljivi,
- kako prepoznati stisko in
- kako izboljšati delovno okolje.

Založba ZRC

MIGRANTSKI DELAVCI V KMETIJSTVU: KAKO USTVARJATI VARNO IN ZDRAVO DELOVNO OKOLJE

Avtorici: Sanja Cukut Krilić in Tisa Kučan Lah

Recenzentki: Nataša Dernovšček Hafner in Duška Knežević Hočever

Jezikovni pregled: Boža Čož

Izdajatelj: ZRC SAZU, Družbenomedicinski inštitut

Zanj: Lilijana Šprah

Založila: Založba ZRC, ZRC SAZU

Zanjo: Oto Luthar

Glavni urednik založbe: Aleš Pogačnik

Oblikovanje in prelom: Sara Munda

Ilustracije: Pixabay, ChatGPT

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Naklada: 800

Ljubljana, september, 2026

Prva izdaja, prvi natis

Prva e-izdaja je pod pogoji licence CC BY-SA 4.0 prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789610511656>

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga
COBISS.SI-ID=289665027
ISBN 978-961-05-1164-9

E-knjiga
COBISS.SI-ID=289427203
ISBN 978-961-05-1165-6 (PDF)

Brošura je izdelek projekta PoljaMoči, ki ga je v letih 2024–2026
sofinanciralo Ministrstvo za zdravje RS.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

SODOBNO KMETIJSTVO IN DELO MIGRANTOV

Zakaj je tematika pomembna

Kmetijstvo je ena izmed gospodarskih panog, ki je najbolj odvisna od sezonskega in fizično zahtevnega dela. Obiranje sadja, zelenjave, hmelja, grozdja in številna druga opravila zahtevajo veliko število delavcev v zelo kratkem časovnem obdobju. V času obiranja jabolk, hmelja ali grozdja številne evropske kmetije brez sezonskih delavcev ne bi mogle pravočasno opraviti dela.

Za vsakim pridelkom stoji človek. Ko kupimo kilogram jabolk ali šopek solate, redko pomislimo na ljudi, ki so pridelek posadili, negovali in pobrali. Prav razumevanje njihovega položaja je prvi korak k bolj odgovornemu in vključujočemu kmetijstvu.

V zadnjih desetletjih so migrantski in sezonski delavci postali **nepogrešljivi del kmetijstva** v Evropi. Delajo na sadjarskih, zelenjadarskih, vinogradniških in živinorejskih kmetijah ter pripomorejo k prehranski varnosti, stabilnosti prehranske verige in razvoju podeželja. Kljub temu njihovo delo pogosto ostaja **nevidno**. Prav ta nevidnost pripomore k temu, da se o njihovih delovnih razmerah, zdravju, varnosti in vsakodnevnih izzivih govori precej manj kot o njihovem gospodarskem prispevku.

.....

Primer: Na kmetiji med sezono obiranja jabolk dela deset sezonskih delavcev iz tujine. Za večino prebivalcev so skoraj nevidni – zjutraj odidejo na delo, popoldne se vrnejo v nastanitev. Čeprav pripomorejo k uspešni letini, imajo le malo stikov z lokalnim okoljem in redko izrazijo svoje potrebe ali težave.

.....

Migrantski delavci niso zgolj delovna sila

So ljudje z družinami, življenjskimi zgodbami, pričakovanji in skrbmi. Mnogi zapustijo svoje domove za več mesecev ali celo let. Pogosto živijo daleč od svojih družin, v neznanem okolju, v katerem ne poznajo jezika, zakonodaje ali sistema zdravstvenega in socialnega varstva. To povečuje **tveganje** za:

- socialno izolacijo,
- stres in negotovost,
- tesnobo in depresivne simptome,
- izčrpanost in izgorelost,
- poškodbe in nesreče pri delu.

Duševno zdravje migrantskih delavcev zato ni le zdravstveno vprašanje, ampak tudi vprašanje **varnosti pri delu, kakovosti delovnega okolja, človekovega dostojanstva in uspešnosti celotnega kmetijskega gospodarstva.**

Ali ste vedeli?

Iz raziskav v ZDA je razvidno, da med 20 in 50 odstotkov migrantskih delavcev v kmetijstvu poroča o simptomih depresije, tesnobe ali drugih duševnih stiskah.

Pomembnost teme za Slovenijo

Čeprav je zaposlovanje migrantskih delavcev v slovenskem kmetijstvu manj razširjeno kot v Italiji, Španiji ali Nemčiji, se mu v prihodnosti ne bomo mogli izogniti. Srečujemo se namreč s:

- staranjem nosilcev kmetij,
- pomanjkanjem domače delovne sile,
- sezonskimi potrebami po delavcih,
- podnebnimi spremembami, ki povečujejo časovne pritiske pri posameznih kmetijskih opravilih,
- in čedalje večjo povezanostjo slovenskega kmetijstva z evropskim trgom dela.

V prihodnjih letih bo zato **zaposlovanje delavcev iz tujine verjetno postajalo čedalje pogostejše** tudi na kmetijah **v Sloveniji**.

Migrantski delavci so del lokalne skupnosti

Čeprav so številni zaposleni le sezonsko, med svojim bivanjem postanejo del lokalnega okolja:

- srečujejo se s kmetijskimi svetovalci,
- obiskujejo trgovine,
- uporabljajo zdravstvene storitve,
- njihovi otroci lahko obiskujejo šole in vrtce,
- srečujejo se z lokalnimi prebivalci.

Zato kakovost njihovega življenja ni pomembna samo za delodajalce, temveč tudi za občine, zdravstvene ustanove, šole, nevladne organizacije in vse strokovne službe, ki delujejo na podežlju.

Razumevanje njihovega položaja pomeni boljše svetovanje.

Kmetijski svetovalci, veterinarji, predstavniki lokalnih skupnosti in drugi strokovni delavci pogosto prvi opazijo razmere, v katerih živijo in delajo migrantski delavci. Če poznajo njihove posebne izzive, lahko lažje svetujejo delodajalcem, prepoznajo dejavnike tveganja ter pripomorejo k oblikovanju varnejšega in bolj vključujočega delovnega okolja.

Ključno sporočilo:

Skrb za migrantske delavce je naložba v varno, kakovostno in trajnostno kmetijstvo.

KDO SO MIGRANTSKI DELAVCI V KMETIJSTVU

Vrste migrantskih delavcev v kmetijstvu

SKUPINA	ZNAČILNOSTI
 Sezonski delavci 	 V državo prihajajo za krajše obdobje, običajno v času intenzivnih kmetijskih opravil (obiranje sadja, zelenjave, trgatev, hmeljarstvo).
 Začasni delavci 	 V državi delajo več mesecev ali let na podlagi dovoljenja za začasno delo oziroma prebivanje.
 Čezmejni migranti (dnevni ali tedenski) 	 Na delo prihajajo iz sosednjih držav in se po končanem delovnem dnevu ali tednu vračajo domov.
 Delavci zaposleni preko agencij ali posrednikov 	 Zaposleni so preko posredniških podjetij, zato imajo pogosto manj neposreden stik z delodajalcem in večjo gotovost glede delovnih pogojev.
 Družinski člani migrantov 	 Na nekaterih kmetijah pri delu sodelujejo tudi družinski člani ali partnerji, ki imajo lahko drugačen pravni ali socialni položaj.

Migrantski delavci v kmetijstvu niso enotna skupina

Migrantski delavci v kmetijstvu niso enotna skupina. Med seboj se razlikujejo po trajanju bivanja, obliki zaposlitve, pravnem statusu, jezikovnem in kulturnem ozadju ter stopnji vključenosti v lokalno okolje. Te razlike vplivajo na njihove življenjske in delovne razmere, dostop do pravic in potrebe po podpori.

Različne skupine migrantskih delavcev imajo različne izzive.

<i>Različno dolgo bivanje</i>	»	Nekateri prihajajo le za sezonska opravila, drugi v Sloveniji ostanejo več mesecev ali let.
<i>Različne oblike zaposlitve</i>	»	Delajo neposredno pri delodajalcu, prek agencij ali v sklopu čezmejnega zaposlovanja.
<i>Različen pravni status</i>	»	Pravni položaj vpliva na dostop do pravic, zdravstvenega varstva in socialne zaščite.
<i>Različne potrebe in stopnja ranljivosti</i>	»	Življenjske okoliščine, jezikovne ovire, socialna mreža in delovne razmere vplivajo na njihovo dobro počutje in duševno zdravje.
<i>Jezikovne in kulturne značilnosti</i>	»	Poznavanje jezika in kulturnega okolja vpliva na sporazumevanje, varnost pri delu in vključevanje v lokalno skupnost.

DUŠEVNO ZDRAVJE IN RANLJIVOST MIGRANTSKIH DELAVCEV V KMETIJSTVU

Ko govorimo o duševnem zdravju migrantskih delavcev, pogosto najprej pomislimo na posameznika – njegovo odpornost, značaj ali sposobnost spoprijemanja s stresom. Vendar je iz raziskav razvidna drugačna slika. Pri migrantskih delavcih duševne stiske praviloma niso posledica osebne šibkosti ali pomanjkanja motivacije, temveč odražajo življenjske in delovne okoliščine, v katerih živijo in delajo.

Na dobro počutje migrantskih delavcev običajno hkrati vpliva več dejavnikov. Na njihovo dobro počutje vpliva preplet **delovnih razmer, življenjskih okoliščin, pravnega statusa in socialnega okolja**. Prav kombinacija teh dejavnikov lahko poveča tveganje za duševne stiske.

Delavec, ki hkrati dela v zahtevnih razmerah, ne govori jezika, živi daleč od družine in ima negotov zaposlitveni status, je precej bolj izpostavljen stresu in drugim duševnim stiskam kot nekdo, ki je izpostavljen le enemu od teh dejavnikov.

DEJAVNIK	KAJ TO POMENI?	PRIMER
Negotov zaposlitveni ali pravni status 	Delavec se boji izgubiti zaposlitev ali dovoljenje za delo, zato težav pogosto ne prijavljuje.	<i>Delavec kljub poškodbi nadaljuje z delom, ker ga skrbi, da ga naslednjo sezono ne bodo več zaposlili.</i>
Dolgi in fizično zahtevni delovniki 	Delo v vročini, ponavljajoči se gibi, malo odmora in časovni pritiski povečujejo utrujenost in stres.	<i>Med obiranjem sadja delavec dela več dni zapored po 10-12 ur in nima dovolj časa za počitek.</i>
Jezikovne ovire 	Težje razume navodila za varno delo, ne pozna svojih pravic in težje poišče pomoč.	<i>Ne razume navodil za uporabo pesticidov ali ne zna zdravstvenemu osebju opisati svojih težav.</i>
Socialna izolacija 	Malo stikov z lokalnim prebivalstvom in omejena socialna mreža povečujeta občutke osamljenosti.	<i>Po delu večina časa preživi v nastanitvi, brez možnosti druženja ali vključevanja v lokalno okolje.</i>
Ločenost od družine 	Dolgoročna odsotnost od partnerja in otrok lahko povzroča kronično zaskrbljenost in občutke krivde.	<i>Delavec več mesecev ni videl svojih otrok in vsak dan razmišlja, ali je doma vse v redu.</i>
Diskriminacija in nespoštovanje 	Občutek manjvrednosti in neenake obravnave povečuje psihološki stres.	<i>Delavec se izogiba postavljanju vprašanj, ker se boji posmeha ali žaljivih odzivov.</i>
Slabe bivanjske razmere 	Prenatrpne nastanitve, pomanjkanje zasebnosti in oddaljenost od storitev, zmanjšujejo kakovost življenja.	<i>Več delavcev si deli majhno sobo, kuhinjo in kopalnico, brez možnosti mirnega počitka.</i>
Otežen dostop do zdravstvene oskrbe 	Zaradi jezika, prevoza ali nepoznavanja sistema pomoč pogosto poiščejo prepozno.	<i>Delavec več dni prenaša bolečine ali simptome tesnobe, ker ne ve, kam se lahko obrne.</i>

.....

Primer: Delavec pride v Slovenijo opravljat sezonsko delo. Ne govori slovensko, prvič dela na sadjarski kmetiji in z drugimi delavci biva v skupni nastanitvi. Po nekaj tednih začne čutiti bolečino v hrbtu, vendar je ne omeni nikomur, saj se boji, da bo izgubil delo. Zaradi utrujenosti slabše spi, postaja razdražljiv in se čedalje bolj umika od drugih. V takšni situaciji stiska ni posledica le enega dogodka, ampak prepleta več dejavnikov – zahtevnega dela, negotove zaposlitve, jezikovnih ovir in socialne izolacije. Prav zato je pomembno, da na duševno zdravje gledamo celostno.

.....

Ključno sporočilo:

Na dobro počutje migrantskih delavcev pogosto veliko bolj vplivajo razmere, v katerih živijo in delajo, kot njihove osebne značilnosti. Z izboljšanjem delovnega okolja, komunikacije, nastanitve in socialne podpore lahko dosežemo boljše počutje, večjo varnost pri delu in uspešnejše delovanje kmetije.

PREPOZNAVANJE STISKE

Kmetijski svetovalci, veterinarji, predstavniki lokalnih skupnosti, zadrug in drugih strokovnih služb pogosto prihajajo v stik z migrantskimi delavci. Čeprav njihova naloga ni postavljanje diagnoz ali zdravljenje duševnih motenj, lahko pripomorejo k zgodnjemu prepoznavanju stiske in usmerjanju delavcev do ustrezne pomoči.

Duševne stiske se pogosto ne kažejo neposredno. Delavec ne bo nujno povedal, da je pod stresom ali da doživlja tesnobo. Stiska se pogosteje kaže v spremembi vedenja, telesnem počutju ali odnosu z drugimi. Prijazen pogovor, iskreno zanimanje in spoštljiv odnos lahko pomenijo, da se delavec počuti varneje in lažje poišče pomoč.

Na kaj je dobro biti pozoren

ČE OPAZITE ...	TO LAHKO KAŽE NA ...
<i>Izrazito utrujenost ali pomanjkanje energije.</i>	» Dolgotrajno preobremenjenost, pomanjkanje počitka ali kronični stres.
<i>Umikanje od sodelavcev.</i>	» Socialno izolacijo, osamljenost ali stisko.
<i>Molk ali zadržanost.</i>	» Negotovost, strah ali jezikovne ovire.

ČE OPAZITE ...	TO LAHKO KAŽE NA ...
<i>Težave s spanjem ali utrujenost.</i>	» Dolgotrajen stres ali skrbi.
<i>Večkratno telesno bolečino brez očitnega vzroka.</i>	» Psihološka stiska se lahko izraža tudi telesno.
<i>Izražen strah pred izgubo zaposlitve.</i>	» Negotov zaposlitveni, ekonomski ali pravni status.
<i>Neizkoriščanje odmorov ali prostih dni.</i>	» Strah pred izgubo zaslužka ali občutek, da si počitka ne sme privoščiti.
<i>Nenadno spremembo vedenja.</i>	» Povečano psihično breme ali druge osebne stiske.

.....

Primer: Med obiskom sadjarske kmetije kmetijski svetovalc opazi, da eden od sezonskih delavcev že nekaj dni deluje zelo utrujeno. Med pogovorom skoraj ne spregovori, večino odgovorov namesto njega poda delodajalec. Med odmorom ostane sam, čeprav drugi delavci sedijo skupaj. Svetovalc ne sklepa, da ima delavec duševne težave, vendar prepozna več možnih znakov stiske. Delodajalca opozori na pomen jasne komunikacije, rednih odmorov in vključevanja delavcev, hkrati pa preveri, ali delavec razume navodila za delo in ve, kam se lahko obrne po pomoč, če jo bo potreboval.

.....

Ali ste vedeli?

Iz raziskav je razvidno, da lahko že občutek, da nekdo prisluhne brez obsojanja, zmanjša občutek osamljenosti in poveča verjetnost, da bo oseba poiskala ustrezno pomoč. Pri migrantskih delavcih so spoštljiva komunikacija, jasno podane informacije in občutek varnosti pomembni varovalni dejavniki za dobro duševno zdravje.

PRAKSE ZA PODPORO DUŠEVNEMU ZDRAVJU NA DELOVNEM MESTU

Na duševno zdravje migrantskih delavcev vplivajo vsakodnevne delovne in življenjske razmere. Pogosto že **manjše spremembe** – jasna komunikacija, spoštljiv odnos, ustrezen nastanitev ali možnost pogovora – lahko pripomorejo k večjemu občutku varnosti, pripadnosti in dobrega počutja.

Dobro delovno okolje koristi vsem. Delavci se počutijo varneje in bolj vključeni, delodajalci pa pridobijo bolj motivirane zaposlene, manj poškodb pri delu in boljše medsebojne odnose.

Komunikacija kot temelj varnega dela

Jezikovne ovire spadajo med najpogostejše dejavnike tveganja za poškodbe pri delu in psihološki stres. Če delavec navodil ne razume, se lahko počuti negotovega, težje postavlja vprašanja in redkeje opozori na težave.

Primer: Praksa zelenjadarske kmetije **Gemüse Plunser** v Avstriji kaže, da je mogoče jezikovne ovire pri migrantskih delavcih učinkovito zmanjšati z uporabo delovnih navodil, opremljenih s

simboli in preprostim besedami na kmetijski mehanizaciji, sprotnim prevajanjem sporočil prek aplikacije Facebook Messenger in z organizacijo tečajev nemščine v zimskem obdobju, ko je obseg kmetijskih del manjši. Takšen pristop izboljšuje razumevanje delovnih nalog, varnost pri delu ter spodbuja dolgoročnejšo vključitev delavcev v delovno in lokalno okolje.

.....

KAJ LAHKO NAREDIMO

- » *Uporabljamo kratka in jasna navodila,*
- » *pripravimo seznam najpogostejših slovenskih izrazov,*
- » *pomembna opozorila dopolnimo s slikami ali piktogrami,*
- » *pripravimo osnovna navodila v jeziku delavcev,*
- » *pojasnimo postopke korak za korakom,*
- » *preverimo, ali je delavec navodila razumel, po potrebi vključimo prevajalca ali kulturnega mediatorja,*
- » *določimo mentorja, ki pomaga pri sporazumevanju.*

.....

Primer: Jasna in razumljiva komunikacija je eden najpreprostejših, a hkrati najučinkovitejših načinov za povečanje varnosti pri delu, zmanjšanje stresa ter krepitev zaupanja in dobrega počutja migrantskih delavcev. Tudi če delavec ne govori slovensko, lahko z nasmehom, očesnim stikom in preprostimi kretnjami pokažemo spoštovanje in pripravljenost pomagati. Razumevanje navodil vedno preverite tudi v praksi.

.....

Dobro uvajanje zmanjšuje negotovost

Prvi dnevi na kmetiji so pogosto najbolj stresni. Delavci ne poznajo okolja, ljudi, delovnih postopkov, niti pravil.

KAJ LAHKO NAREDIMO

- » *Predstavimo kmetijo in delovni proces,*
- » *razložimo pravila varnega dela,*
- » *pokažemo, kam se lahko obrnejo po pomoč,*
- » *predstavimo osnovne pravice in obveznosti,*
- » *določimo mentorja ali izkušenega sodelavca.*

.....

Primer: Španska živinorejska zadruga COVAP je skupaj s španskim Rdečim križem izvedla program ***Molža za prihodnost (Milking the Future)***, v sklopu katerega je 13 mladih migrantov iz Malija in Senegala opravilo več kot 60 ur teoretičnega usposabljanja o dobrobiti živali, ravnanju z govedom, molži, biovarnosti, trajnostnih praksah in organizaciji dela. Sledilo je več kot 300 ur praktičnega usposabljanja na šestih mlečnih kmetijah pod mentorstvom izkušenih rejcev, po zaključku programa pa se je deset udeležencev zaposlilo na kmetijah, na katerih so opravljali prakso.

.....

Če delavec pozna delovno okolje, razume navodila in ve, na koga se lahko obrne po pomoč, se hitreje vključi v delo, lažje sodeluje z drugimi ter se pri delu počuti bolj varno in samozavestno.

Skrb za zdravje pomeni tudi skrb za duševno zdravje

Dobro telesno in duševno zdravje sta tesno povezana. Utrujenost, dehidracija ali ponavljajoče se poškodbe lahko povečajo psihološko obremenitev.

KAJ LAHKO NAREDIMO

- » Zagotovimo redne odmore,
- » omogočimo dostop do pitne vode,
- » organiziramo delo v senci med največjo vročino,
- » zagotovimo ustrezno zaščitno opremo,
- » delavcem pojasnimo, kam se lahko obrnejo ob bolezni ali poškodbi.

Primer: V španski pokrajini Huelva so na kmetijah z migrantskimi delavci uvedli zgodnejši začetek dela, obvezne odmore v senci, stalen dostop do pitne vode in usposabljanje delavcev za prepoznavanje znakov vročinskega stresa. Ukrep je zmanjšal tveganje za dehidracijo, izčrpanost in poškodbe ter pripomogel k boljšemu telesnemu in duševnemu zdravju delavcev.

Utrujeni delavec ne tvega le več poškodb pri delu – zaradi dolgotrajne preobremenjenosti se poveča tudi tveganje za stres, tesnobo in izgorelost.

Dostojne bivanjske razmere so del skrbi za zdravje

Počitek je pomemben del varnega dela. Neustrezna nastanitev lahko poveča utrujenost, napetost in občutek osamljenosti.

KAJ LAHKO NAREDIMO

- » Zagotovimo čisto in varno nastanitev,
- » omogočimo dovolj zasebnosti,
- » zagotovimo pitno vodo in ustrezne sanitarije,
- » omogočimo pripravo hrane,
- » omogočimo dostop do interneta in/ali telefona za stik z družino.

Primer: Projekt **SU.PRE.ME. Italia** v južni Italiji obnavlja javne stavbe in jih preureja v začasne nastanitve za sezonske migrantske delavce v kmetijstvu, pri čemer so nastanitve opremljene z osnovno infrastrukturo (sanitarije, kuhinje, pitna voda) ter povezane z dostopom do zdravstvenih,

socialnih in prevoznih storitev. Takšna ureditev zmanjšuje bivanje v neformalnih naseljih, izboljšuje možnosti za počitek in okrevanje ter pripomore k varnejšemu in dostojnejšemu delu migrantskih delavcev.

.....

Ko imajo delavci možnost kakovostnega počitka in rednih stikov z družino, se lažje prilagodijo novemu okolju ter pri delu ohranjajo več energije in motivacije.

Občutek pripadnosti zmanjšuje osamljenost

Občutek, da je posameznik sprejet in spoštovan, vpliva na njegovo dobro počutje. Tudi manjše geste lahko ustvarijo bolj vključujoče delovno okolje.

KAJ LAHKO NAREDIMO

- » Organiziramo skupna kosila ali druženja,
- » predstavimo lokalno okolje,
- » vključimo delavce v praznovanja ali dogodke na kmetiji,
- » spodbujamo spoštljivo komunikacijo med vsemi zaposlenimi.

.....

Primer: International Agricultural Worker Wellness Program v Kanadi je namenjen začasnim migrantskim kmetijskim delavcem. Strokovnjaki obiskujejo kmetije ter izvajajo skupinske aktivnosti in pogovore o obvladovanju stresa, osamljenosti in krepitvi medsebojne podpore v angleščini in španščini. Program delavce spodbuja k vzpostavljanju odnosov s sodelavci, jih povezuje z lokalnimi viri pomoči in dejavnostmi v skupnosti ter omogoča dostop do podpore v njihovem jeziku.

.....

Občutek sprejetosti in pripadnosti je pomemben varovalni dejavnik duševnega zdravja. K vključujočemu delovnemu okolju pogosto največ pripomorejo preproste vsakodnevne geste spoštovanja, odprta komunikacija in pripravljenost, da nove sodelavce aktivno vključimo v življenje in delo na kmetiji.

SKUPAJ ZA VARNO KMETIJSTVO

Migrantski delavci pomembno pripomorejo k delovanju sodobnega kmetijstva. Njihovo dobro počutje ni pomembno le zaradi spoštovanja človekovih pravic, temveč tudi zaradi varnosti pri delu, kakovosti pridelave in trajnostnega razvoja podeželja. Kmetijski svetovalci, delodajalci, veterinarji, lokalne skupnosti in drugi strokovni delavci lahko že z majhnimi koraki ustvarijo bolj vključujoče delovno okolje. Jasna komunikacija, spoštljiv odnos, dostojne delovne in bivalne razmere ter pravočasna podpora koristijo delavcem ter tudi kmetijam in širši skupnosti.

VIRI IN INFORMACIJE

- Acosta LM, Andrews AR, Acosta Canchila MN, Ramos AK. Testing Traditional Machismo and the Gender Role Strain Theory With Mexican Migrant Farmworkers. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*. 2020; 42(2): 215-234. doi: 10.1177/0739986320915649
- Agudelo-Suárez A, Gil-González D, Ronda-Pérez E, Porthé V, Paramio-Pérez G, García AM, et al. Discrimination, work and health in immigrant populations in Spain. *Social Science and Medicine*. 2009; 68(10): 1866-1874. doi: 10.1016/j.socscimed.2009.02.046
- Arcury TA, Smith SA, Talton JW, Quandt SA. The Abysmal Organization of Work and Work Safety Culture Experienced by North Carolina Latinx Women in Farmworker Families. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022; 19(8). doi: 10.3390/ijerph19084516
- Bail KM, Foster J, Dalmida SG, Kelly U, Howett M, Ferranti EP, et al. The impact of invisibility on the health of migrant farmworkers in the southeastern United States: a case study from Georgia. *Nurs Res Pract*. 2012; 760418. doi:10.1155/2012/760418.
- Barnes N. Is health a labour, citizenship or human right? Mexican seasonal agricultural workers in Leamington, Canada. *Global Public Health*. 2013; 8(6): 654-669. doi: 10.1080/17441692.2013.791335
- Boggess B, Ochoa Bogue H. The health of U.S. agricultural worker families: A descriptive study of over 790,000 migratory and seasonal agricultural workers and dependents. *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*. 2016; 27(2): 778-792. doi: 10.1353/hpu.2016.0089.

- Burke Winkelman S, Chaney EH, Bethel JW. Stress, depression and coping among latino migrant and seasonal farmworkers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2013; 10(5): 1815-1830. doi: 10.3390/ijerph10051815
- Canalicchio, M., Nulli, M., Moser, T. M., Condom, N., Rojas Pino, I., Stavropoulou, C., & Papasideri, T. (2024). *Best practices manual for integrating migrant workers into rural communities through socially sustainable agriculture*. Migrants Labour Insertion in Multicultural Agricultural Teams (MILIMAT). <https://milimat.eu/wp-content/uploads/2024/07/MILIMAT-Handbook-online-version-1.pdf>
- Colindres C, Cohen A, Caxaj S. Migrant Agricultural Workers' Health, Safety and Access to Protections: A Descriptive Survey Identifying Structural Gaps and Vulnerabilities in the Interior of British Columbia, Canada. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021; 18. doi: 10.3390/ijerph18073696.
- Cook JA. Beyond the agricultural "suffering slot": Structural agency in U.S. farm work. *Anthropol Work Rev*. 2023; 44(2): 69-80. doi:10.1111/awr.12261.
- Cukut Krilić S, Knežević Hočevan D. Strukturne ranljivosti delavcev migrantov v kmetijstvu. *Glasnik SED*. 2022; 62(2): 70-80.
- Escrig-Pinol A, Gastaldo D, Cortinois AA, McLaughlin J. From migrant to transnational families' mental health: an ethnography of five Mexican families participating in agricultural labour in Canada. *Soc Sci*. 2023; 12(9):523.
- EU CAP Network. (2025). *Milking the future*. https://eu-cap-network.ec.europa.eu/good-practice/milking-future_en
- Fiałkowska K, Matuszczyk K. Safe and fruitful? Structural vulnerabilities in the experience of seasonal migrant workers in agriculture in Germany and Poland. *Saf Sci*. 2021; 139:105275. doi:10.1016/j.ssci.2021.105275.

- Holmes SM. Fresh fruit, broken bodies: migrant farmworkers in the United States. Berkeley (CA): University of California Press; 2013a.
- Italian Ministry of Labour and Social Policies. (n.d.). *SU.PR. EME. Italia*. Integrazione Migranti. <https://www.integrazionemigranti.gov.it/en-gb/Dettaglio-progetto/id/7/SU-PREME-Italia>
- King R, Lulle A, Melossi E. New perspectives on the agriculture-migration nexus. *Journal of Rural Studies*. 2021; 85:52-58. doi:10.1016/j.jrurstud.2021.05.004.
- Knežević Hočevar D. *Etnografija medgeneracijskih odnosov: dom in delo na kmetijah skozi življenjske pripovedi*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU; 2013.
- Magaña CG, Hovey JD. Psychosocial Stressors Associated With Mexican Migrant Farmworkers in the Midwest United States. *Journal of Immigrant Health*. 2003; 5(2): 75-86.
- MILIMAT. (2025). *Gemüse Plunser*. MILIMAT Training Platform. <https://training.milimat.eu/best-practices/gemuse-plunser>
- Mora, D. C., Quandt, S. A., Chen, H., & Arcury, T. A. (2016). Associations of poor housing with mental health among North Carolina Latino migrant farmworkers. *Journal of Agromedicine*, 21(4), 327–334. <https://doi.org/10.1080/1059924X.2016.1211053>
- Mucci N, Traversini V, Giorgi G, Tommasi E, De Sio S, Arcangeli G. Migrant workers and psychological health: a systematic review. *Sustainability (Basel)*. 2020; 12(1):120. doi:10.3390/su12010120.
- Perrotta D, Sacchetto D. Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action. *International Journal on Strikes and Social Conflicts*. 2014; (5):75-98.

- Ramos AK, Su D, Lander L, Rivera R. Stress Factors Contributing to Depression Among Latino Migrant Farmworkers in Nebraska. *Journal of Immigrant and Minority Health*. 2015; 17(6): 1627-1634. doi: 10.1007/s10903-015-0201-5.
- Ruiz Ramirez, C. (2025). *Addressing heat stress and sun exposure for migrant farmworkers*. EU CAP Network. https://eu-cap-network.ec.europa.eu/projects/practice-abstracts/addressing-heat-stress-and-sun-exposure-migrant-farmworkers_en
- Rye JF, Scott S. International labour migration and food production in rural Europe: a review of the evidence. *Sociol Ruralis*. 2018; 58(4):928-952. doi:10.1111/soru.12208.
- Urrego-Parra HN, Rodriguez-Guerrero LA, Pastells-Peiró R, Mateos-Garcia JT, Gea-Sanchez M, Briones-Vozmediano E. The health of migrant agricultural workers in Europe: a scoping review. *J Immigr Min Health*. 2022; 24:1580-1589. doi:10.1007/s10903-022-01330-y.

omro
POLIA
MOČI

Založba ZRC